

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 371/2010-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. októbra 2010 predbežne prerokoval sťažnosť MUDr. D. B., B., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 3, čl. 5 a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť MUDr. D. B. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. apríla 2010 doručená sťažnosť MUDr. D. B., B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej

republiky (ďalej len „ústava“), práva nebyť mučený alebo podrobovaný neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na slobodu a osobnú bezpečnosť podľa čl. 5 dohovoru a tiež práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008. Podľa petitu sťažovateľ namieta tiež porušenie svojich práv podľa čl. 3 a čl. 5 dohovoru konaním riaditeľa Psychiatrickej nemocnice P. P. v P. MUDr. P. Č., PhD. (ďalej len „riaditeľ nemocnice“), a konaním súdnej znalkyne MUDr. G. H. (ďalej len „súdna znalkyňa“) v súvislosti s vyšetrovaním jeho duševného stavu.

Sťažovateľ v sťažnosti namieta, že okresný súd porušil jeho „základné ľudské práva“ tým, že mu neboli doručované žiadne uznesenia vydané okresným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008, ako aj tým, že mu okresný súd „zabránil nahliadnutiu do spisu“ (sťažovateľ ale neuvádza, kedy a akým úkonom súdu k tomu malo dôjsť, pozn.), čím „surovo porušoval právo sťažovateľa garantované čl. 6 ods. 1 dohovoru...“.

Sťažovateľ tiež tvrdí, že v namietanom konaní bol odňatý svojej zákonnej sudkyňi JUDr. K. G., keďže v ňom v súčasnosti koná JUDr. D. T., ktorá ho bez toho, aby bol na to upozornený, nechala predviesť 25. januára 2010 políciou „do P. nemocnice na znalecké konanie“, čím porušila „čl. 5 dohovoru - PRÁVO NA SLOBODU a BEZPEČNOSŤ“, pričom sťažovateľ vôbec nebol v tento deň „vyšetrený súdnym znalcom... ale bol proti svojej vôli zbavený slobody, čím spáchali trestný čin § 133 Tr. z. Obmedzovanie osobnej slobody (z kontextu vyplýva, že sťažovateľ má na mysli súdnu znalkyňu a riaditeľa nemocnice, pozn.)“.

Sťažovateľ ďalej tvrdí, že „bol prepustený až dňa 19. 02. 2010, psychicky zničený, keď prekonal dve hrozby smrti HYPERTENZNÚ KRÍZU, keď mal byť okamžite liečený na izbe intenzívnej starostlivosti a INFARKT srdca, keď k sťažovateľovi nebol privolaný ani len službukonajúci lekár a nebola ani v jednom prípade zabezpečená adekvátne liečba, sťažovateľ bol vystavený riziku smrti!!!!“

Sťažovateľ žiadal predstaviteľov P. nemocnice o zavolanie prokurátora, aby tento preskúmal zákonnosť postupu predstaviteľov nemocnice a zbavenie slobody sťažovateľa. Hoci je nemocnica povinná toto vykonať, odmietala to a tak nezákonne väznila sťažovateľa od 25. 01. 2010 do 19. 02. 2010.

Preto sťažovateľ podáva ústavnú sťažnosť aj proti riaditeľovi P. nemocnice Doc. MUDr. P. Č. a súdnej znalkyni MUDr. G. H., P. pre porušenie čl. 3 dohovoru - NIKOHO NEMOŽNO PODROBOVAŤ NEĽUDSKEMU alebo PONIŽUJÚCEMU ZAOBCHÁDZANIU a čl. 5 dohovoru - PRÁVO NA SLOBODU a osobnú bezpečnosť, ods. 5 - každý, kto bol pozbavený slobody, má nárok na odškodnenie.“.

Na základe skutočností uvedených v sťažnosti sťažovateľ žiada, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„II.A. Okresný súd Bratislava II porušil práva D. B. garantované čl.48 ods. 1 - nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi čl.3; čl. 5; čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorým je Slovenská republika viazaná.

II.B. Riaditeľ P. nemocnice Doc. MUDr. P. Č. a znalkyňa MUDr. G. H. porušili základné právo D. B. garantované čl. 3 a čl. 5 dohovoru.

II.G. Okresný súd Bratislava II je povinný zaplatiť satisfakciu D. B. vo výške 50.000 EUR a P. nemocnica je povinná zaplatiť D. B. 1,000.000 EUR v lehote 15 dní od dňa doručenia Nálezu Ústavného súdu, za dvojnásobné ohrozenie života v nemocnici.

II.D. Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Doc. MUDr. P. Č. a MUDr. G. H. znaleckú činnosť natrvalo a prikazuje Krajskému súdu Bratislava prejednať ODŇATIE PRÁVA na znaleckú činnosť P. Č. a G. H.“

Súčasťou sťažnosti je aj žiadosť sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu na konanie pred ústavným súdom.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv a slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, pričom zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z petitu vyplýva, že sťažovateľ sa svojou sťažnosťou predovšetkým domáha, aby ústavný súd vyslovil, že

1. postupom okresného súdu v konaní o spôsobilosti na právne úkony vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008 došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 3, čl. 5 a čl. 6 ods. 1 dohovoru,

2. konaním riaditeľa nemocnice a súdnej znalkyne v súvislosti s vyšetrovaním jeho duševného stavu došlo k porušeniu práv podľa čl. 3 a čl. 5 dohovoru (z obsahu sťažnosti možno vyvodiť, že ide o konanie v rámci konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008, pozn.).

II.1 Skutkové zistenia ústavného súdu

Zo sťažnosti ani z priloženej dokumentácie nebolo možné jednoznačne posúdiť skutkové okolnosti, za akých malo dôjsť k namietanému porušeniu ústavou garantovaných práv sťažovateľa. Z uvedeného dôvodu si ústavný súd na účely predbežného prerokovania sťažnosti vyžiadal z okresného súdu spis sp. zn. 28 Ps 13/2008.

II.1.1 Skutkové zistenia zo spisu okresného súdu sp. zn. 28 Ps 13/2008

1. Zo spisovej dokumentácie ústavný súd zistil, že predmetom konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008 je rozhodovanie o pozbavení spôsobilosti sťažovateľa na právne úkony podľa § 186 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Ide o konanie, ktoré bolo iniciované podnetom sudkyne okresného súdu zo 4. novembra 2008. Dôvodom tohto podnetu bolo uznesenie prokurátora Okresnej prokuratúry Bratislava II (ďalej aj „okresný prokurátor“) z 21. októbra 2008, ktorým bolo v súlade s uznesením § 215 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku (t. j. z dôvodu, že obvinený nebol v čase činu pre nepríčetnosť trestne zodpovedný, pozn.) zastavené trestné stíhanie proti sťažovateľovi ako obvinenému pre zločin zasahovania do nezávislosti súdu podľa § 342 ods. 1 a 2 písm. c) Trestného zákona.

2. Predmetná vec bola v súlade s rozvrhom pôvodne pridelená 4. novembra 2008 na rozhodnutie zákonnej sudkyňi JUDr. K. G., ktorá však 20. novembra 2008 na základe toho, že sťažovateľ proti nej podal žalobu o náhradu škody, oznámila túto skutočnosť v súlade s prvou vetou § 15 ods. 1 OSP predsedníčke okresného súdu. Predsedníčka okresného súdu na tomto základe v súlade s oprávnením vyplývajúcim jej z druhej vety § 15 ods. 1 OSP rozhodla v zmysle platného rozvrhu práce opatrením č. Spr 3910/08 z 24. novembra 2008 o pridelení tejto veci na vybavenie sudkyňi JUDr. D. T.

3. Samotné konanie o spôsobilosti sťažovateľa na právne úkony bolo začaté uznesením okresného súdu č. k. 28 Ps 13/2008-22 z 9. októbra 2009 „podľa § 81 ods. 1 O. s. p... z úradnej povinnosti, v zmysle ust. § 10 Občianskeho zákonníka“. Okresný súd zároveň v ten istý deň uznesením č. k. 28 Ps 13/2008-23 ustanovil sťažovateľovi za opatrovníka mestskú časť B. (ďalej len „opatrovník“) a uznesením č. k. 28 Ps 13/2008-24 ustanovil súdnu znalkyňu na znalecké posúdenie duševného stavu sťažovateľa, pričom jej úlohou malo byť po vyšetrení duševného stavu

sťažovateľa zodpovedať otázku, či sťažovateľ trpí duševným ochorením trvalého alebo prechodného charakteru a či v dôsledku tohto ochorenia je schopný obstarávať svoje záležitosti a samostatne konať bez obmedzenia, v obmedzenom rozsahu alebo vôbec. Prípisom č. k. 102/09-4 z 2. novembra 2009 okresný prokurátor Okresnej prokuratúry Bratislava II okresnému súdu oznámil, že vstupuje do namietaného konania v zmysle § 35 ods. 2 písm. a) OSP.

4. Po oznámení súdnej znalkyne, že sťažovateľ sa nedostavil na jej predvolanie na vyšetrenie svojho duševného stavu, a preto nemôže vypracovať znalecký posudok, okresný súd uznesením č. k. 28 Ps 13/2008-30 z 24. novembra 2009 nariadil predvedenie sťažovateľa na vyšetrenie k súdnej znalkyni do prijímacej kancelárie Psychiatrickej nemocnice v P. (ďalej aj „nemocnica“) na 8. december 2009 a pre prípad zmarenia tohto termínu na 15. december 2009. Keďže v uvedených termínoch sa nepodarilo zabezpečiť predvedenie sťažovateľa k súdnej znalkyni, okresný súd uznesením

č. k. 28 Ps 13/2008-35 z 22. decembra 2009 opätovne nariadil predvedenie sťažovateľa na vyšetrenie k súdnej znalkyni do prijímacej kancelárie nemocnice na 15. január 2010 a pre prípad zmarenia tohto termínu na 22. január 2010.

5. Zo záznamu o predvedení Obvodného oddelenia Policajného zboru R. (ďalej len „obvodné oddelenie“) založeného v súdnom spise sp. zn. 28 Ps 13/2008 (č. l. 62) vyplýva, že sťažovateľ bol predvedený na vyšetrenie duševného stavu hliadkou obvodného oddelenia 25. januára 2010 na žiadosť okresného súdu na základe jeho uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-30, ktoré bolo doručované sťažovateľovi pri predvedení (ide o zrejmu chybu spisovej značky, správne má byť č. k. 28 Ps 13/2008-35, pozn.) a ktorým *„súd nariadil vyšetrenie ku znalkyni: MUDr. G. H. do Psychiatrickej nemocnice v P.– prijímacia ambulancia, dňa 15. 01. 2010 o 09.30 hod. alebo, v prípade zmarenia tohto termínu – dňa 22. 01. 2010 v tej istej hodine“*. Znalecký posudok v predmetnej veci bol vypracovaný 25. februára 2010 a je súčasťou spisu.

6. Súčasťou predmetného spisu je aj podanie sťažovateľa z 22. februára 2010 označené ako *„Odvolanie proti protizákonnému uzneseniu a chronickej trestnej činnosti Okresného súdu Bratislava II“* (č. l. 43 a 44), v ktorom najmä tvrdí, že *„nezákonná sudkyňa... neoznámila MUDr. D. B., že proti nemu súd koná“*, a že *„MUDr. H.*

nepredvolala MUDr. D. B. na vyšetrenie a tak súd nemôže konať podľa § 52 O. S. P.“. Sťažovateľ v tejto súvislosti v označenom podaní najmä žiada, aby Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozhodol, že „zastavuje konanie 28 Ps 13/2008 pre nenaplnenia dôvodnosti konania o spôsobilosti na právne úkony“. V ten istý deň sťažovateľ predložil okresnému súdu aj ďalšie svoje podanie označené ako „Sťažnosť na nezákonnú sudkyňu, keď zákonnou sudkyňou je JUDr. K. G.“, v ktorom predsedníčke okresného súdu okrem iného oznamuje, že mu sudkyňa v predmetnej veci nedoručuje uznesenia, a žiada o ustanovenie advokáta na svoje zastupovanie v tomto konaní. Ďalšími podaniami z 15. marca 2010 a 18. marca 2010 adresovanými predsedníčke okresného súdu sťažovateľ uplatnil námietku zaujatosti proti sudkyňi JUDr. D. T. konajúcej v predmetnej veci a zároveň oznámil, že proti nej podal trestné oznámenie (k spisu je priložená zápisnica o trestnom oznámení okresnej prokuratúry č. k. Pn 436/10-1 z 31. marca 2010, pozn.). Podaním z 1. apríla 2010 sťažovateľ uplatnil námietku zaujatosti proti súdnej znalkyni a námietku „voči jej znaleckému posudku“.

7. Zo spisu zároveň vyplýva, že o podaniach sťažovateľa z 22. februára 2010, 15. marca 2010, 18. marca 2010 a 1. apríla 2010 okresný súd do času predbežného prerokovania sťažnosti ústavným súdom nerozhodoval, resp. sa nimi nezaoberal, pričom zatiaľ nerozhodol ani v merite veci, t. j. o spôsobilosti sťažovateľa na právne úkony.

II.1.2 Skutkové zistenia zo spisu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/2004

V spise sp. zn. 28 Ps 13/2008 je založených aj viacero dokumentov zo spisu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/2004, čo ústavnému súdu signalizovalo, že namietané konanie s týmto konaním bezprostredne súvisí, resp. na neho nadväzuje. Preto si ústavný súd vyžiadala na účely predbežného prerokovania sťažnosti aj spis Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/2004, z ktorého zistil:

1. Dňa 19. januára 2004 bolo proti sťažovateľovi vznesené obvinenie pre trestný čin ohovárania podľa § 206 ods. 1 Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov platný a účinný do 31. decembra 2005 – ďalej len „starý Trestný zákon“), ktorého sa mal dopustiť tým, že od roku 1995 do júla 2002 oznámil rôznym osobám a inštitúciám v Slovenskej republike i v zahraničí v osočujúcich listoch rôzne nepravdivé a hanlivé údaje o poškodených RNDr. Ľ. K. a RNDr. M. K., CSc. Na základe príkazu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. Tp 219/04 z 11. marca 2004 boli na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa ako obvineného pribratí dvaja znalci.

2. Dňa 19. apríla 2004 prokurátor Okresnej prokuratúry Bratislava I zastavil trestné stíhanie sťažovateľa podľa § 172 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku (zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom platný a účinný do 31. decembra 2005) z dôvodu, že sťažovateľ nebol v čase činu pre nepričetnosť trestne zodpovedný.

3. Dňa 23. decembra 2004 podal prokurátor Okresnej prokuratúry Bratislava I Okresnému súdu Bratislava I návrh na uloženie ochranného psychiatrického liečenia sťažovateľovi. Návrh odôvodnil tým, že trestné stíhanie sťažovateľa bolo zastavené na základe znaleckého posudku, podľa ktorého nebol v čase činu pre nepričetnosť trestne zodpovedný a podľa ktorého je pobyt sťažovateľa na slobode pre spoločnosť nebezpečný. Znalci preto navrhli uložiť sťažovateľovi ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou.

4. Uznesením Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/2004 z 2. februára 2005 v spojení s uznesením krajského súdu z 15. marca 2005 bolo sťažovateľovi uložené podľa § 72 ods. 1 a ods. 4 starého Trestného zákona ochranné psychiatrické liečenie ambulantnou formou. Proti označenému uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, o ktorej rozhodol ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 241/05-63 z 10. mája 2006 tak, že krajský súd označeným uznesením porušil jeho základné právo na vyjadrenie sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na súdnu ochranu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a zároveň toto uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

5. Následne bola vec uznesením krajského súdu sp. zn. 3 Tos 66/06 z 26. septembra 2006 vrátená Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie. Okresný súd Bratislava I uznesením sp. zn. 1 Nt 13/2004 z 25. septembra 2007 rozhodol o pribratí znaleckého ústavu – Psychiatrickej nemocnice v P. na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa.

6. Listom zo 7. júla 2008 riaditeľ nemocnice požiadal Okresný súd Bratislava I vzhľadom „*k zložitosti celého prípadu*“, aby vydal uznesenie, ktorým „*bude nariadené vyšetrenie duševného stavu obv. MUDr. D. B. pozorovaním počas hospitalizácie v psychiatrickej nemocnici*“. V nadväznosti na to Okresný súd Bratislava I uznesením sp. zn. 1 Nt 13/2004 z 15. júla 2008 na návrh riaditeľa nemocnice (znaleckého ústavu) nariadil, aby bol sťažovateľ pozorovaný v zdravotníckom zariadení pre účely vyšetrenia duševného stavu. Proti tomuto uzneseniu Okresného súdu Bratislava I podal sťažovateľ v zákonnej lehote sťažnosť, ktorú krajský súd uznesením sp. zn. 4 Tos 58/2009 zo 17. septembra 2009 zamietol podľa § 193 ods. 1 písm. c) zákona Trestného poriadku.

6. Na základe uvedeného Okresný súd Bratislava I 8. októbra 2009 predvolal sťažovateľa do nemocnice na vykonanie znaleckého pozorovania a zároveň ho upozornil na možnosť predvedenia podľa § 120 Trestného poriadku. Riaditeľ nemocnice vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ sa nedostavil na vyšetrenie, požiadal 10. júla 2009 Okresný súd Bratislava I o nariadenie predvedenia sťažovateľa. Dňa 2. novembra 2009 Okresný súd Bratislava I požiadal o predvedenie sťažovateľa Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Bratislava II.

7. Znalecký posudok v predmetnej veci z 26. marca 2010 je súčasťou spisu. Konanie vedené Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 1 Nt 13/2004 nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené.

II.2 Základné východiská pre rozhodovanie ústavného súdu

Ústavný súd vychádzajúc zo svojich zistení konštatoval, že konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008, v rámci ktorého malo podľa tvrdenia

sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho ústavou garantovaných práv, nebolo v čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu právoplatne skončené, pričom v čase jej predbežného prerokovania ústavným súdom nebolo vo veci meritórne rozhodnuté ani na úrovni okresného súdu. Zároveň ústavný súd konštatoval, že posudzovanie ústavnosti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Nt 13/2004 nie je predmetom tohto konania pred ústavným súdom, keďže sťažovateľ ho v sťažnosti nenamieta; napriek tomu ústavný súd považoval za potrebné prihliadať pri predbežnom prerokovaní sťažnosti aj na svoje zistenia zo spisu Okresného súdu Bratislava I, keďže ide o konania, v rámci ktorých sa niektoré procesné úkony uskutočňujú paralelne [nariadenie predvedenia sťažovateľa k súdnej znalkyni pre účely vypracovania znaleckého posudku (v konaní sp. zn. 28 Ps 13/2008) a predvedenie sťažovateľa do nemocnice (znaleckého ústavu) na pozorovanie na účely vyšetrenia duševného stavu a vypracovania znaleckého posudku (v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Nt 13/2004) a samotné vypracovanie znaleckých posudkov v oboch označených veciach], pričom zo spisov tiež vyplýva, že súdy konajúce v týchto veciach sú o svojich procesných úkonoch vzájomne informované.

V súvislosti so skutočnosťou, že namietané konanie pred okresným súdom nebolo v čase doručenia sťažnosti ani samotného predbežného prerokovania sťažnosti právoplatne skončené, považoval ústavný súd za potrebné poukázať na svoju konštantnú judikatúru, ktorá vychádza zo skutočnosti, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity.

Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Zmyslom a účelom tejto zásady je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií.

Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04).

Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a predtým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04). Princíp subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010).

Ústavný súd zastáva názor, že predpokladom záveru o porušení niektorého z ústavou garantovaných práv je také jeho porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstrániteľ'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktoré nemožno napraviť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v Občianskom súdnom poriadku [(ďalej aj „OSP“) m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06]. Uvedený názor zvlášť platí podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu o základnom práve na súdnu ochranu, resp. práve na spravodlivé súdne konanie, ktoré „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. júna 2002) vyplýva, že ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Aplikujúc uvedené právne názory na vec sťažovateľa ústavný súd zdôrazňuje, že každé súdne konanie vrátane konania o spôsobilosti na právne úkony je od svojho začiatku až po koniec procesom, v rámci ktorého možno pri vykonávaní jednotlivých procesných úkonov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia, a preto spravidla až po právoplatnom skončení súdneho konania možno na ústavnom súde sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy namietat' pochybenia vo veci konajúcich súdov, príp. iných orgánov verejnej moci, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (m. m. II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 220/07) a ktoré dosahujú ústavnoprávny rozmer.

Skutočnosť, že konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008 nebolo v čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu ešte právoplatne skončené, pričom navyše okresný súd do dňa predbežného prerokovania sťažnosti ústavným súdom v rámci tohto konania meritórne ani nerozhodol, v zásade zakladá v súlade s uvedenými právnymi názormi ústavného súdu reflektujúcimi princíp subsidiarity jeho právomoci dôvod na odmietnutie sťažnosti ako predčasne podanej podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj bez toho, aby ústavný súd posudzoval jednotlivé námietky sťažovateľa uvedené v sťažnosti.

Napriek uvedenému záveru ústavný súd v konkrétnych okolnostiach veci považoval za potrebné zaoberať sa pri predbežnom prerokovaní sťažnosti sťažovateľa aj jeho jednotlivými námietkami, pričom sa sústredil najmä na posúdenie, či

a) ide o také námietky, ktoré sťažovateľ, príp. ďalší účastníci namietaného konania (opatrovník, resp. okresná prokuratúra) ešte môže uplatniť (resp. ich už uplatnil) v jeho ďalšom priebehu, resp. v odvolacom konaní a ktoré sú v rámci ďalšieho procesného postupu okresného súdu, príp. v odvolacom konaní napravitel'né (korigovateľné), a teda také, ktoré zakladajú dôvod na ich odmietnutie z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu,

b) nejde o zjavne neopodstatnené námietky, a teda zakladajúce dôvod na ich odmietnutie z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Ešte pred samotným posúdením jednotlivých námietok sťažovateľa ústavný súd považoval za potrebné poukázať na svoju konštantnú judikatúru, podľa ktorej možno o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo

namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08).

Rovnako tak pred preskúmaním jednotlivých námietok sťažovateľa proti postupu okresného súdu v namietanom konaní ústavný súd považoval za potrebné zdôrazniť, že konanie o pozbavení alebo obmedzení spôsobilosti na právne úkony je osobitným typom konania, ktoré je upravené v § 186 až § 191 OSP. Vzhľadom na účel sledovaný týmto konaním (obmedzenie alebo pozbavenie spôsobilosti na právne úkony osoby, ktorá na základe objektívnych zistení príslušného súdu nedokáže ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, pozn.) sa musí v rámci neho príslušný súd zamerať predovšetkým na zistenie duševného stavu osoby, ktorej sa konanie bezprostredne týka, t. j. či ide o osobu, ktorá je skutočne postihnutá duševnou poruchou a či táto porucha dosahuje intenzitu predpokladanú príslušnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka (§ 10 ods. 1 a 2). Ide tu o otázku skutkovú, pri riešení ktorej musí súd spolupracovať so znalcami – lekármi, resp. s príslušnými zdravotníckymi zariadeniami. Ďalším predpokladom rozhodnutia súdu v tomto konaní je zistenie, či osoba postihnutá duševnou chorobou je, alebo nie je schopná z tohto dôvodu si sama obstarávať svoje veci. Pri riešení tejto otázky súd vychádza zo skutkových zistení urobených na základe posudku znalcov – lekárov v spojení s ostatnými výsledkami dokazovania. Rozhodnutím súdu o pozbavení alebo obmedzení spôsobilosti na právne úkony sa odo dňa nadobudnutia právoplatnosti tohto rozhodnutia mení právne postavenie fyzickej osoby v tom zmysle, že nie je naďalej celkom alebo sčasti spôsobilá

svojimi právnymi úkonmi nadobúdať práva a povinnosti. Také rozhodnutie súd nemôže vydať so spätnou účinnosťou.

II.3 K jednotlivým námietkam sťažovateľa

II.3.1 K námietke porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008

V súlade s čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Vychádzajúc z už citovaných právnych názorov týkajúcich sa princípu subsidiarity ústavný súd poukazuje na ustanovenia § 205 ods. 2 písm. a) a § 221 ods. 1 písm. g) OSP, zo spojenia ktorých vyplýva, že odvolanie proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa možno odôvodniť aj tým, že vo veci rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený; to neplatí, ak senát rozhodoval namiesto samosudcu. Podľa § 205a ods. 1 písm. a) OSP sú skutočnosti alebo dôkazy, ktoré neboli uplatnené pred súdom prvého stupňa pri odvolaní proti rozsudku alebo uzneseniu vo veci samej odvolacím dôvodom len vtedy, ak sa týkajú podmienok konania, vecnej príslušnosti súdu, vylúčenia sudcu (prísediaceho) alebo obsadenia súdu. Podľa § 237 písm. g) OSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Odvolanie ako riadny opravný prostriedok a dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok umožňujú účastníkom súdneho konania namietat' závažné procesné pochybenia, ku ktorým podľa ich názoru došlo v priebehu namietaného konania, a tým sa v konaní pred všeobecnými súdmi účinne domáhať ochrany svojho základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Tieto skutočnosti vyúsťujú do záveru, že sú to predovšetkým všeobecné súdy, ktoré sú na základe účinných právnych prostriedkov nápravy dostupných účastníkovi súdneho konania (a teda v posudzovanom prípade aj sťažovateľovi, pozn.) oprávnené aj povinné poskytnúť ochranu namietanému porušeniu jeho základného práva na

zákonného sudcu (m. m. IV. ÚS 10/02) a až v prípade, že všeobecné súdy túto ochranu nezabezpečia, má účastník súdneho konania (sťažovateľ) možnosť uchádzať sa o ochranu tohto základného práva prostredníctvom sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy adresovanej ústavnému súdu.

Na základe uvedeného ústavný súd konštatoval, že v prípade, ak by okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008 meritórne rozhodol, bude môcť sťažovateľ vo vzťahu k namietanému porušeniu svojho základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy podať v konaní pred všeobecnými súdmi opravné prostriedky (odvolanie, príp. dovolanie) podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu rozhodovať v tomto štádiu namietaného konania o tejto námietke sťažovateľa a zakladá dôvod na odmietnutie tejto časti sťažnosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu. Navyše, zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľ už uplatnil námietku zaujatosti proti vo veci konajúcej sudkyne, s ktorou sa bude musieť okresný súd, príp. krajský súd v ďalšom priebehu namietaného konania vysporiadať.

Ústavný súd zároveň považoval za potrebné vyhodnotiť svoje zistenia, podľa ktorých bola vec pridelená sudkyňi JUDr. D. T. opatrením predsedníčky okresného súdu č. Spr 3910/08 z 24. novembra 2008 v súlade s platným rozvrhom práce po predchádzajúcom oznámení pôvodnej zákonnej sudkyne JUDr. K. G., že sťažovateľ proti nej podal žalobu o náhradu škody, čo považovala za skutočnosť odôvodňujúcu postup v súlade s prvou vetou § 15 ods. 1 OSP. Berúc do úvahy túto skutočnosť ústavný súd zastáva názor, že v danom prípade k zmene zákonného sudcu v namietanom konaní došlo v súlade so zákonom, čo zakladá dôvod na odmietnutie sťažnosti v tejto časti aj z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

II.3.2 K námietke porušenia práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008 z dôvodu nedoručovania uznesení sťažovateľovi

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Sťažovateľ namieta, že k porušeniu jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo tým, že okresný súd, resp. jeho sudkyňa mu v namietanom konaní „*nedoručovala žiadne uznesenie*“.

Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že procesnoprávna úprava konania o spôsobilosti na právne úkony nadväzuje na hmotnoprávnu úpravu ustanovenú v § 10 ods. 1 Občianskeho zákonníka, z ktorej vyplýva, že ak fyzická osoba pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, nie je vôbec schopná robiť právne úkony, súd ju pozbaví spôsobilosti na právne úkony.

Podľa § 186 OSP návrh na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony (pozbavenie, obmedzenie alebo vrátenie spôsobilosti na právne úkony) môže podať aj zdravotnícke zariadenie, ktoré je v takom prípade účastníkom konania.

O zdravotnom stave vyšetrovaného súd v súlade s § 187 ods. 2 OSP vyslúchne vždy znalca. Na návrh znalca môže súd nariadiť, aby vyšetrovaný bol po čas najviac troch mesiacov vyšetrovaný v zdravotníckom zariadení, ak je to nevyhnutne potrebné na vyšetrenie zdravotného stavu.

Podľa § 189 OSP súd môže rozhodnúť, že upustí od doručenia rozhodnutia o spôsobilosti na právne úkony, ak by doručenie mohlo na adresáta pre jeho duševnú poruchu pôsobiť nepriaznivo alebo ak adresát nie je schopný význam rozhodnutia pochopiť.

Zo spisu možno vyvodiť, že námietka sťažovateľa týkajúca sa nedoručovania uznesení v namietanom konaní sa môže dotýkať piatich uznesení okresného súdu, a to
a) uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-22 z 9. októbra 2009,

- b) uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-23 z 9. októbra 2009,
- c) uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-24 z 9. októbra 2009,
- d) uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-30 z 24. novembra 2009 a
- e) uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-35 z 22. decembra 2009.

K nedoručeniu uznesenia okresného súdu č. k. 28 Ps 13/2008-22 z 9. októbra 2009 o začatí konania o spôsobilosti na právne úkony

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že okresný súd doručoval uznesenie č. k. 28 Ps 13/2008-22 z 9. októbra 2009 o začatí konania o spôsobilosti sťažovateľa na právne úkony z úradnej povinnosti až 4. mája 2010; sťažovateľ si označené uznesenie prevzal 14. mája 2010.

Podľa § 81 ods. 1 OSP aj bez návrhu môže súd začať konanie vo veciach starostlivosti o maloletých, konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia alebo držania v ústave zdravotníckej starostlivosti, konanie o spôsobilosti na právne úkony, opatrovnícke konanie, konanie o vyhlásenie za mŕtveho, konanie o dedičstve a ďalšie konanie, kde to pripúšťa zákon.

V súlade s § 81 ods. 3 OSP o začatí konania bez návrhu vydá predseda senátu uznesenie, ktoré doručí účastníkom do vlastných rúk, ak zákon neustanovuje inak.

Podľa § 202 ods. 3 písm. c) OSP odvolanie nie je prípustné proti uzneseniu, ktorým sa začalo konanie bez návrhu.

Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že okresný súd síce pochybil, keď doručoval označené uznesenie sťažovateľovi až 4. mája 2010, súčasne však s prihliadnutím na citovanú právnu úpravu zdôrazňuje, že toto pochybenie nemá takú intenzitu, že by samo osebe zakladalo dôvod na vyslovenie porušenia práva sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a to najmä vzhľadom na skutočnosť, že proti tomuto uzneseniu sťažovateľ nemohol podať odvolanie, a teda sa podľa platnej

právnej úpravy nemohol ani účinne brániť proti jeho vydaniu. Táto skutočnosť zakladá podľa názoru ústavného súdu dôvod na odmietnutie sťažnosti vo vzťahu k tejto námietke z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

K nedoručeniu uznesenia okresného súdu č. k. 28 Ps 13/2008-23 z 9. októbra 2009 o ustanovení opatrovníka ad hoc

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že okresný súd uznesenie č. k. 28 Ps 13/2008-23, ktorým ustanovil opatrovníka ad hoc, doručil 14. októbra 2009 ustanovenému opatrovníkovi, mestskej časti B.; sťažovateľovi doručoval toto uznesenie 4. mája 2010, pričom doručené mu bolo až 14. mája 2010. Okresný súd pripustil v tomto uznesení možnosť odvolať sa proti nemu.

Podľa § 187 ods. 1 OSP tomu, o ktorého spôsobilosti na právne úkony ide, ustanoví súd opatrovníka pre konanie.

Ustanovenie opatrovníka rozhodnutím príslušného súdu nesmie byť formálne, pretože tu ide o všestrannú a efektívnu ochranu práv a oprávnených záujmov zastúpeného. Dôležitosť tohto inštitútu je vyjadrená aj v práve toho, o ktorého spôsobilosti súd koná, podať proti uzneseniu o ustanovení opatrovníka v konaní o spôsobilosť na právne úkony odvolanie.

Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že okresný súd nesporne pochybil, keď doručoval uznesenie č. k. 28 Ps 13/2008-23 z 9. októbra 2009 o ustanovení opatrovníka sťažovateľovi až 4. mája 2010, súčasne však poukazuje na skutočnosť, že sa tým sťažovateľovi otvorila možnosť podať proti tomuto uzneseniu odvolanie, o ktorom by bol povinný rozhodnúť krajský súd. Zo zistení ústavného súdu však vyplýva, že sťažovateľ túto možnosť nevyužil, t. j. proti označenému uzneseniu odvolanie nepodal.

Ústavný súd na tomto základe dospel k záveru, že sťažovateľ mal vo vzťahu k namietanému nedoručeniu uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-23 z 9. októbra 2009 (resp. presnejšie – proti jeho oneskorenému doručeniu, pozn.), ktorým malo podľa jeho názoru dôjsť k porušeniu jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, k dispozícii opravný prostriedok, ktorý mohol a mal vyčerpať. O odvolaní proti tomuto uzneseniu by bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť krajský súd ako odvolací súd. Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu a zakladá vo vzťahu k tejto námietke sťažovateľa dôvod na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

K nedoručeniu uznesenia okresného súdu č. k. 28 Ps 13/2008-24 z 9. októbra 2009 o ustanovení súdnej znalkyne

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že okresný súd uznesenie č. k. 28 Ps 13/2008-24 z 9. októbra 2009, ktorým ustanovil v namietanom konaní súdnu znalkyňu, doručil 17. októbra 2009 súdnej znalkyni a 14. októbra 2009 opatrovníkovi; sťažovateľovi toto uznesenie doručované nebolo. V poučení tohto uznesenia je uvedené, že odvolanie proti nemu „... *nie je prípustné. Prípadné námietky voči osobe znalca možno podať do 3 dní písomne na tunajší súd.*“. Na základe označeného uznesenia okresného súdu súdna znalkyňa vypracovala znalecký posudok po vyšetrení duševného stavu sťažovateľa 25. februára 2010.

Zo zistení ústavného súdu tiež vyplýva, že podaním z 1. apríla 2010 uplatnil sťažovateľ námietku zaujatosti proti súdnej znalkyni a námietku „*voči jej znaleckému posudku*“ (zo spisu možno vyvodiť, že sťažovateľ námietky proti uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-24 z 9. októbra 2009 a znaleckého posudku podal potom, ako 25. marca 2010 uplatnil svoje právo nahliadnuť do spisu, pozn.). Bez ohľadu na túto skutočnosť ústavný súd konštatuje, že okresný súd pochybil, ak sťažovateľovi nedoručil uznesenie č. k. 28 Ps 13/2008-24 z 9. októbra 2009 o ustanovení súdnej znalkyne, čím mu znemožnil v relevantnom čase (ešte pred vypracovaním znaleckého posudku, pozn.) podať námietky proti osobe súdnej znalkyne.

Na druhej strane skutočnosť, že okresný súd sa bude musieť s námietkami sťažovateľa uvedenými v jeho podaní z 1. apríla 2010 zaoberať a vysporiadať, bráni ústavnému súdu vzhľadom na princíp subsidiarity v tom štádiu namietaného konania, v ktorom sa nachádza v čase predbežného prerokovania sťažnosti ústavným súdom, aby sa meritórne s námietkou nedoručenia uznesenia okresného súdu č. k. 28 Ps 13/2008-24 z 9. októbra 2009 zaoberal a rozhodol o nej. Preto aj vo vzťahu k tejto námietke existuje dôvod na jej odmietnutie pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

Ústavný súd navyše pripomína, že podľa § 127 ods. 2 OSP znalecký posudok možno dať preskúmať aj inému znalcovi, vedeckému ústavu alebo inej inštitúcii, t. j. sťažovateľ ako účastník namietaného konania mal a stále má možnosť požiadať okresný súd o preskúmanie už vypracovaného znaleckého posudku inému znalcovi, a to aj vzhľadom na námietky, ktoré uplatnil vo svojom podaní z 1. apríla 2010.

K námietke nedoručenia uznesení č. k. 28 Ps 13/2008-30 z 24. novembra 2009 a č. k. 28 Ps 13/2008-35 z 22. decembra 2009

Označenými uzneseniami okresný súd nariadil predvedenie sťažovateľa k súdnej znalkyni pre účely vyšetrovania jeho duševného stavu. Keďže predvedenie sťažovateľa na základe uznesenia č. k. 28 Ps 13/2008-30 z 24. novembra 2009 sa nepodarilo zabezpečiť, okresný súd opätovne nariadil jeho predvedenie k súdnej znalkyni uznesením č. k. 28 Ps 13/2008-35 z 22. decembra 2009. Ústavný súd vo vzťahu k námietke nedoručenia týchto uznesení konštatoval, že uznesenia všeobecného súdu o predvedení účastníka na súd alebo určitý procesný úkon sa z povahy veci nedoručujú, resp. sa doručujú až pri samotnom predvedení.

Predvolanie a predvedenie účastníkov konania alebo iných osôb (napr. svedkov) na pojednávanie alebo iný úkon súdu je upravené v § 51 a § 52 OSP. Podľa § 51 OSP predvolanie na súd sa deje spravidla písomne a v naliehavých prípadoch i telegraficky,

telefaxom alebo telefonicky. Predvolať možno i ústne na pojednávaní alebo pri inom úkone súdu, na ktorom je predvolaný prítomný. Podľa § 52 ods. 1 OSP v prípade, že sa predvolaný bez ospravedlnenia neustanoví na výsluch alebo k znalcovi, môže ho súd dať predviesť, ak o možnosti predvedenia predvolaného poučil. O predvedení rozhodne súd uznesením, ktoré sa predvolanému doručí pri predvedení. Podľa § 52 ods. 2 OSP o predvedenie požiada súd príslušný policajný orgán...

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že k predvedeniu sťažovateľa k súdnej znalkyni došlo na základe uznesenia okresného súdu č. k. 28 Ps 13/2008-35 z 22. decembra 2009, ktoré bolo vydané na základe predchádzajúceho oznámenia súdnej znalkyne, že sťažovateľ sa nedostavil na jej predvolanie na vyšetrenie svojho duševného stavu. Navyše, zo spisu vyplýva, že okresný súd mal k dispozícii informácie zo spisu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/2004, podľa ktorých sa sťažovateľ ani v tomto konaní na predvolanie okresného súdu do nemocnice (znaleckého ústavu) na účel pozorovania jeho duševného stavu nedostavil, pričom bol riadne upozornený na možnosť predvedenia.

Na tomto základe možno konštatovať, že predvedenie sťažovateľa sa v zásade uskutočnilo v súlade s ustanoveniami § 51 a § 52 OSP, čo zakladá dôvod na odmietnutie tej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľ namieta nedoručenie uznesení okresného súdu z 24. novembra 2009 a 22. decembra 2009 z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti. Zo súdneho spisu však ústavný súd zistil, že sťažovateľ vo svojom podaní z 22. februára 2010 označenom ako „*Odvolanie proti protizákonnému uzneseniu a chronickej trestnej činnosti Okresného súdu Bratislava II*“, ktorým namieta aj nezákonnosť svojho predvedenia, okrem iného tvrdí, že súdna znalkyňa ho na vyšetrenie duševného stavu riadne nepredvolala.

Vzhľadom na uvedené ide aj v tomto prípade o takú námietku sťažovateľa, s ktorou sa bude musieť v ďalšom priebehu namietaného konania zaoberať a vysporiadať okresný súd, príp. krajský súd ako odvolací súd, t. j. meritórnemu preskúmaniu námietky nezákonnosti predvedenia sťažovateľa na vyšetrenie jeho

duševného stavu bráni ústavnému súdu aj v tomto prípade princíp subsidiarity jeho právomoci.

II.3.3 K námietke porušenia práv podľa čl. 3 a čl. 5 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008 a tiež konaním súdnej znalkyne a riaditeľ'a nemocnice

Zo sťažnosti možno vyvodit', že podľa sťažovateľa k porušeniu jeho práv podľa čl. 3 a čl. 5 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008 a konaním súdnej znalkyne a riaditeľ'a nemocnice malo dôjsť tým, že bol 25. januára 2010 predvedený „do P. nemocnice na znalecké dokazovanie..., kde bol proti svojej vôli zbavený slobody“, a následne podrobený vyšetreniu svojho duševného stavu (spôsobom odporujúcim požiadavkám vyplývajúcim z čl. 3 a čl. 5 dohovoru, pozn.), pričom „prepustený“ bol až 19. februára 2010.

V súvislosti so skutočnosťou, že sťažovateľ namieta porušenie svojich práv podľa čl. 3 a čl. 5 dohovoru nielen postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008, ale aj konaním súdnej znalkyne a riaditeľ'a nemocnice, považoval ústavný súd za potrebné vyjadrit' sa v prvom rade k tomu, či sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy môže smerovať aj proti znalcom, príp. zdravotníckym zariadeniam (nemocniciam), resp. ich riaditeľom.

Z čl. 127 ústavy v spojení s § 49 a nasl. zákona o ústavnom súde možno podľa názoru ústavného súdu vyvodit', že pasívne legitimovanými subjektmi, t. j. subjektmi proti ktorým môže smerovať takáto sťažnosť, môžu byť len orgány verejnej moci. Za orgány verejnej moci treba považovať predovšetkým štátne orgány a ďalej tiež orgány územnej samosprávy, verejnoprávne inštitúcie, orgány záujmovej samosprávy, fyzické osoba alebo právnické osoba, ktorým zákon zveril výkon verejnej moci; porovnaj § 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú štátom pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“).

Pod verejnou mocou treba rozumieť takú moc, ktorá „autoritatívne rozhoduje o právach a povinnostiach subjektov, a to priamo alebo sprostredkované. Subjekt o právach alebo povinnostiach, ktorého rozhoduje orgán verejnej moci, nie je v rovnoprávnom postavení s týmto orgánom a obsah rozhodnutí tohto orgánu nezávisí na vôli subjektu.“ [uznesenie Ústavného súdu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ďalej len „Ústavný súd ČSFR“) sp. zn. I. ÚS 191/92 z 9. júna 1992].

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o znalcoch“) znalec, tlmočník alebo prekladateľ je fyzická osoba alebo právnická osoba splnomocnená štátom na vykonávanie činnosti podľa tohto zákona, ktorá je

- a) zapísaná v zozname znalcov, tlmočníkov a prekladateľov alebo
- b) nezapísaná v tomto zozname, ak je ustanovená za znalca, prekladateľa alebo tlmočníka podľa § 15.

Podľa § 2 ods. 2 zákona o znalcoch znalec, tlmočník alebo prekladateľ podľa odseku 1 písm. a) vykonáva svoju činnosť pre súd, iný orgán verejnej moci, fyzickú osobu alebo právnickú osobu (ďalej len „zadávateľ“).

Podľa § 2 ods. 3 zákona o znalcoch znalec, tlmočník alebo prekladateľ podľa odseku 1 písm. b) môže vykonávať svoju činnosť len pre súd alebo iný orgán verejnej moci.

Vychádzajúc z citovaných ustanovení zákona o znalcoch možno podľa názoru ústavného súdu dospieť k záveru, že znalec síce vykonáva svoju znaleckú činnosť pre štátny orgán, príp. iný orgán verejnej moci alebo iného zadávateľa, ale pri výkone tejto činnosti nepochybne nie je orgánom verejnej moci a ani pri tejto činnosti nemá postavenie orgánu verejnej moci. Rozhodujúcim kritériom na určenie, či určitý orgán alebo fyzická osoba, resp. právnická osoba v zmysle § 2 zákona č. 514/2003 Z. z.

v konkrétnej situácii koná ako orgán verejnej moci, je totiž skutočnosť, či „tento rozhoduje o právach a povinnostiach iných osôb a či sú jeho rozhodnutia vynutiteľné štátnou mocou alebo či môže štát do týchto práv a povinností zasahovať“. Orgánom v právnom zmysle slova je právnická osoba vykonávajúca svoju činnosť ako povinnosť alebo kompetenciu a je zriadená k trvalému a opakujúcemu sa výkonu činnosti.“ (uznesenie Ústavného súdu ČSFR sp. zn. I. ÚS 191/92 z 9. júna 1992). Súdny znalec pri výkone znaleckej činnosti podľa názoru ústavného súdu nedisponuje oprávnením (právomocou) rozhodovať o právach a povinnostiach iných osôb a jeho znalecké posudky (odborné vyjadrenia) nie sú vynutiteľné štátnou mocou. Súdny znalec koná vždy z poverenia ad hoc súdu alebo iného orgánu verejnej moci.

Zmyslom znaleckého dokazovania (odborného vyjadrenia) je ozrejmienie skutkových okolností, na posúdenie ktorých treba odborné znalosti a skúsenosti potrebné pre právne posúdenie veci. Zistenie duševného stavu osoby, o pozbavenie spôsobilosti ktorej ide, je skutkovou otázkou, ktorej zodpovedanie prioritne neprináleží súdu, ale osobe, ktorá má dostatok odborných znalostí, aby sa touto otázkou zaoberala a náležite ju aj zodpovedala, a ktorá je v zmysle zákona spôsobilá takúto činnosť vykonávať. V prípade, ak súd alebo iný orgán verejnej moci poverí súdneho znalca výkonom znaleckej činnosti z dôvodu, že sám nedisponuje potrebnou odbornou kvalifikáciou pre takúto činnosť, tak mu zároveň nedeleguje (nezveruje) a ani nemôže delegovať (zveriť) časť svojich právomocí, ktoré mu prislúchajú ako orgánu verejnej moci. Uvedený záver potvrdzuje aj skutočnosť, že právne posúdenie veci je vždy ponechané súdu (uplatnením zásady voľného hodnotenia dôkazov), príp. inému orgánu verejnej moci, a nie súdnemu znalcovi, ktorý sa zásadne nemôže vyjadrovať k otázkam právnym, ale len skutkovým. Obdobný záver možno vyvodiť aj vo vzťahu k riaditeľovi zdravotníckeho zariadenia (nemocnice), ktorý sa „len“ z poverenia súdu alebo iného orgánu verejnej moci podieľa na vytvorení podmienok, ktoré umožnia vypracovanie znaleckého posudku, ale pri výkone tejto činnosti nemá postavenie orgánu verejnej moci.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že vo veci sťažovateľa nemožno súdnu znalkyňu ani riaditeľa nemocnice považovať za subjekty, proti ktorých postupu (konaniu) možno podať sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Ich konanie súvisiace so zabezpečením vypracovania a vypracovaním znaleckého posudku na základe rozhodnutia všeobecného súdu možno považovať na účely sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy za činnosť, ktorá síce súvisí s prebiehajúcim konaním – je súčasťou dokazovania nariadeného vo veci konajúcim súdom – ale nemá mocenské atribúty. Je vecou a povinnosťou príslušného súdu vyhodnotiť okolnosti, za akých došlo k zabezpečeniu dôkazu (znaleckého posudku), a zvážiť do akej miery je využiteľný pre rozhodnutie vo veci samej.

Nad rámec uvedeného záveru ústavný súd poznamenáva, že platný právny poriadok nevyklučuje uplatnenie individuálnej právnej zodpovednosti súdneho znalca, príp. riaditeľa zdravotníckeho zariadenia (nemocnice) vrátane trestnoprávnej zodpovednosti za ich konanie súvisiace so zabezpečením prípravy a vypracovania znaleckého posudku, ak pôjde o také konanie, ktoré je v rozpore s právnym poriadkom. Toto tvrdenie potvrdzuje okrem iného aj skutočnosť, že Trestný zákon obsahuje v § 347 aj skutkovú podstatu trestného činu nepravdivého znaleckého posudku, tlmočnickeho úkonu a prekladateľského úkonu, alebo v súvislostiach uvádzaných sťažovateľom trestný čin neposkytnutia pomoci podľa § 177 Trestného zákona. V tejto súvislosti ústavný súd vzal na vedomie, že sťažovateľ proti postupu súdnej znalkyne a riaditeľa nemocnice podal trestné oznámenie, s ktorým sa musia orgány činné v trestnom konaní zaoberať postupom upraveným v § 196 a nasl. Trestného poriadku a meritórne o ňom rozhodnúť.

Za daných okolností sa ústavný súd obmedzil na skúmanie otázky, či k porušeniu práv sťažovateľa podľa čl. 3 a čl. 5 dohovoru mohlo dôjsť postupom okresného súdu v namietanom konaní, resp. či proti tomuto postupu okresného súdu má sťažovateľ v súčasnom štádiu tohto konania k dispozícii právne prostriedky ochrany, o ktorých bude povinný rozhodnúť okresný súd, príp. odvolací súd.

Podľa čl. 3 dohovoru nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Sťažovateľ namieta aj porušenie čl. 5 dohovoru, pričom nerozlišuje medzi jeho jednotlivými odsekmi. Z povahy veci ale možno odvodiť, že namieta porušenie čl. 5 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom: ...

b) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie osoby preto, že sa nepodrobila rozhodnutiu vydanému súdom podľa zákona, alebo preto, aby sa zaručilo splnenie povinnosti ustanovenej zákonom...“.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 5 dohovoru ústavný súd uvádza, že o neprípustnom pozbavení, resp. obmedzení osobnej slobody v zmysle čl. 5 ods. 1 dohovoru nemožno hovoriť v prípadoch, keď k jej pozbaveniu, resp. obmedzeniu dôjde postupom a spôsobom, ktorý je v súlade so zákonom a ktorý predvída tento článok dohovoru.

Súčasťou právnej úpravy konania o spôsobilosti na právne úkony jej aj § 187 ods. 3 OSP, podľa ktorého „O zdravotnom stave vyšetrovaného súd vyslúchne vždy znalca. Na návrh znalca môže súd nariadiť, aby vyšetrovaný bol po čas najviac troch mesiacov vyšetrovaný v zdravotníckom zariadení, ak je to nevyhnutne potrebné na vyšetrenie zdravotného stavu.“.

Z citovaného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku vyplýva, že všeobecný súd nemôže rozhodnúť o pozbavení alebo obmedzení spôsobilosti na právne úkony určitej fyzickej osoby bez vypočutia znalca. Účelom tohto ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku je zabezpečiť, aby súd v tomto konaní meritórne rozhodol predovšetkým na základe odborného posúdenia duševného stavu tejto fyzickej osoby znalcom (znalcami), ktoré je spravidla vyjadrené v znaleckom posudku. Naplniť účel tohto ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku možno len vtedy, ak sa fyzická

osoba podrobí vyšetreniu svojho duševného stavu. Za daných okolností možno podľa názoru ústavného súdu považovať rozhodnutie všeobecného súdu, ktorý pri rešpektovaní postupu predvídaného v ustanoveniach § 51 a § 52 OSP nariadi predvedenie fyzickej osoby pred súdneho znalca na účely vyšetrenia jeho duševného stavu, za postup, ktorý má síce za následok obmedzenie osobnej slobody tejto osoby (na čas nevyhnutne potrebný na vyšetrenie duševného stavu), ale zároveň ide o postup, ktorý je zlučiteľný s čl. 5 ods. 1 dohovoru, keďže k obmedzeniu osobnej slobody pri ňom dôjde z dôvodu predvídaného čl. 5 ods. 1 písm. b) dohovoru. Rovnako tak je podľa názoru ústavného súdu zlučiteľné s čl. 5 ods. 1 dohovoru aj rozhodnutie vo veci konajúceho súdu, ktorým na základe návrhu znalca nariadi, „aby vyšetrovaný bol počas najviac troch mesiacov vyšetrovaný v zdravotníckom zariadení, ak je to nevyhnutne potrebné na vyšetrenie zdravotného stavu“ (§ 187 ods. 3 druhá veta OSP, pozn.), keďže aj v tomto prípade ide o obmedzenie osobnej slobody z dôvodu predvídaného čl. 5 ods. 1 písm. b) dohovoru.

Sťažovateľ tvrdí, že v nemocnici bol „*nezákonne držaný*“ od 25. januára 2010 do 19. februára 2010. Toto tvrdenie sťažovateľa by zakladalo dôvod na vyslovenie porušenia čl. 5 ods. 1 dohovoru v prípade, ak by bol sťažovateľ „držaný“ v nemocnici len na základe uznesenia okresného súdu č. k. 28 Ps 13/2008-24 z 9. októbra 2009, pretože v tomto konaní okresný súd podľa zistení ústavného súdu na návrh súdnej znalkyne neurčil v súlade s § 187 ods. 3 druhou vetou OSP čas (obdobie), počas ktorého sa má (malo) vyšetrovanie jeho duševného stavu v zdravotníckom zariadení uskutočniť. Za daných okolností by totiž obmedzenie osobnej slobody v trvaní viac ako troch týždňov bez uplatnenia postupu podľa § 187 ods. 3 druhej vety OSP podľa názoru ústavného súdu zjavne presahovalo čas nevyhnutný na vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa na účely konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008. Na druhej strane ústavný súd zo spisu Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 Nt 13/2004 zistil, že v tomto čase sa uskutočňovalo pozorovanie sťažovateľa v zdravotníckom zariadení (nemocnici) pre účely vyšetrenia jeho duševného stavu, ktoré nariadil tento súd na základe svojho uznesenia z 15. júla 2008, ktoré bolo potvrdené aj uznesením krajského súdu (po predchádzajúcej sťažnosti sťažovateľa)

sp. zn. 4 Tos 58/2009 zo 17. septembra 2009. Pozorovanie duševného stavu sťažovateľa v tomto prípade bolo podľa zistení ústavného súdu nariadené v súlade s ustanoveniami § 148 a § 149 Trestného poriadku. V danom prípade je preto rozhodujúce pre záver o prípadnom porušení práva sťažovateľa podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru zistenie, či v danom období, t. j. od 25. januára 2010 do 19. februára 2010 bol v nemocnici „držaný“ na účely konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008, alebo išlo o jeho „držanie“ v nemocnici na účely konania vedeného Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 1 Nt 13/2004. Toto zisťovanie však v súčasnom štádiu namietaného konania nepatrí do právomoci ústavného súdu, ale do právomoci okresného súdu, príp. odvolacieho súdu (pozri ďalej, pozn.).

K porušeniu práva sťažovateľa podľa čl. 3 dohovoru malo podľa jeho tvrdenia dôjsť v období, keď bol „nezákonne držaný“ v nemocnici (v období od 25. januára 2010 do 19. februára 2010, pozn.) tým, že v tomto období „... prekonal dve hrozby smrti HYPERTENZNÚ KRÍZU, keď mal byť okamžite liečený na izbe intenzívnej starostlivosti a INFARKT srdca, keď k sťažovateľovi nebol privolaný ani len službukonajúci lekár a nebola ani v jednom prípade zabezpečená adekvátna liečba, sťažovateľ bol vystavený riziku smrti!!!!“.

Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že podaním z 1. apríla 2010 sťažovateľ uplatnil v rámci námietok proti znaleckému posudku aj námietky proti postupu pri jeho príprave a vypracovaní, pričom z obsahu týchto námietok vyplýva, že postup, prostredníctvom ktorého bol znalecký posudok vypracovaný, nebol podľa tvrdenia sťažovateľa zlučiteľný s požiadavkami vyplývajúcimi z čl. 3 a čl. 5 dohovoru. V ďalšom priebehu namietaného konania bude povinnosťou okresného súdu sa s týmto podaním sťažovateľa zaoberať a vysporiadať a až tak vo veci meritórne rozhodnúť. Zároveň je tiež nepochybné, že tieto námietky bude môcť sťažovateľ (ale tiež okresný prokurátor, príp. opatrovník ako účastníci konania) prípadne uplatniť aj v odvolaní proti meritórnemu rozhodnutiu okresného súdu v predmetnej veci.

Na tomto základe ústavný súd konštatoval, že vo vzťahu k namietanému porušeniu práv podľa čl. 3 a čl. 5 dohovoru postupom okresného súdu v namietanom konaní má sťažovateľ k dispozícii účinné právne prostriedky ochrany, o ktorých sú (budú) povinné rozhodnúť vo veci konajúce všeobecné súdy. Táto skutočnosť podľa názoru ústavného súdu zakladá dôvod na odmietnutie tejto časti sťažnosti z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu.

Sumarizujúc svoje predbežné závery k jednotlivým námietkam sťažovateľa proti postupu okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 28 Ps 13/2008, ktorými malo byť porušené jeho základné právo podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 3, čl. 5 a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd po predbežnom prerokovaní jeho sťažnosti dospel k záveru, že sťažovateľ uplatnil v sťažnosti proti postupu okresného súdu také námietky, ktoré možno podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietnuť buď z dôvodu nedostatku právomoci alebo z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti sťažovateľa ako celku bolo bez právneho významu, aby ústavný súd rozhodoval o ďalších nárokoch sťažovateľa uplatnených v sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. októbra 2010